



РУРАЛІСТИЧНІ ЗАСАДИ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ НАУКОВОГО КОЛОКВІУМУ
ЗА МІЖНАРОДНОЮ УЧАСТЮ
6 ЖОВТНЯ 2016 РОКУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ХАРЧОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ПРОМИСЛОВОСТІ

РУРАЛІСТИЧНІ ЗАСАДИ
ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ
АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ
УКРАЇНИ

Матеріали наукового колоквіуму
за міжнародною участю
6 жовтня 2016 року

Одеса
Фенікс
2016

Р 87 **Руралістичні засади збалансованого розвитку агропродовольчої сфери України** : матер. наук. колоков. за міжнар. участю (м. Одеса, 6 жовтня 2016 р.) / кафедра економіки промисловості Одеської націон. акад. харчових технологій. – Одеса : Фенікс, 2016. – 52 с.

ISBN 978-966-928-082-4

У збірнику подано тези доповідей наукового колоквиуму. В них обґрунтовано руралістичні засади збалансованого розвитку агропродовольчої сфери, висвітлено теоретичні та практичні питання економічного розвитку підприємств аграрного сектора, соціальної та екологічної складових рурального простору.

Для професорсько-викладацького складу, докторантів, аспірантів та студентів економічних спеціальностей та фахівців галузі харчової промисловості

УДК 338.436(477)(063)
ББК 65.321(4Укр)я43

ISBN 978-966-928-082-4

© Одеська національна академія
харчових технологій, 2016
© Оформлення ПП «Фенікс», 2016

АДАПТИВНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

На сьогодні, враховуючи мінливість зовнішнього середовища, в якому функціонують вітчизняні харчові підприємства, актуальним питанням стає процес їх адаптації до несподіваних дій середовища, а також розробка ефективного механізму функціонування підприємств в складних економічних умовах. До числа харчових галузей, які знаходяться в економічній небезпеці, слід віднести, насамперед, м'ясопереробну. Це пов'язано з тим, що для збільшення прибутку та зменшення витрат м'ясопереробні підприємства фальсифікують продукцію, знижують цінність і корисність м'ясних продуктів, а це викликає складнощі їх економічної адаптації до ринкових коливань.

Розглядаючи адаптивність криз призму поняття стійкості, її можна представити у вигляді прагнення до стану стійкої рівноваги, яке передбачає пристосування параметрів системи до постійно змінюваних параметрів зовнішнього середовища [2].

У широкому сенсі, адаптація є частиною або випадком управління та, як будь-яке управління, є організацією такого цілеспрямованого впливу на об'єкт, при якому досягаються намічені цілі. Звідси, метою адаптації є забезпечення виживання та ефективного функціонування підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища, досягнення стратегічної стійкості господарюючого суб'єкта [3].

У сучасній практиці управління адаптація суб'єктів господарювання до мінливого зовнішнього середовища і пов'язаними з ними впливами окремих факторів середовища може бути параметричною та структурною.

Параметрична адаптація допускає зміну параметрів внутрішніх систем підприємства, таких як освоєння виробництва нової продукції або нової технології, зміна ринків збуту або цінової політики підприємства. В свою чергу, структурна адаптація передбачає зміну самої структури внутрішньої системи підприємства, появу нових внутрішніх систем, реорганізацію або ліквідацію існуючих.

Відповідно до проведеного дослідження діяльності вітчизняних м'ясопереробних підприємств, що стосується зміни структури внутрішніх систем підприємств (проведення реконструкції, розширення, технічного переозброєння) з періоду заснування підприємств до 2011 року, були отримані наступні результати (див. табл.) [5, с. 279–280]:

3. Опору поліпшенням не існує – люди не приймають зміни через те, що ми не зуміли показати їм, який вииграш вони отримають в результаті цих змін.

Комерційна система може мати кілька типів обмежень [4].

Обмеження потужності – ресурс, який не в змозі надати в необхідний час той обсяг потужності, який система від нього вимагає.

Обмеження ринку – кількості одержуваних фірмою замовлень недостатньо для підтримки необхідного зростання системи.

Обмеження часу – час реагування системи на потреби ринку надто довгий, що ставить під загрозу здатність системи виконати взяті на себе зобов'язання перед клієнтами, а також розширити свій бізнес.

У сучасних умовах керівник системи бачить свою роль саме в тому, щоб постійно покращувати діяльність системи, за яку він відповідає. Менеджерам потрібен систематичний підхід до розробки плану досягнення значного поліпшення діяльності систем, за які вони відповідають. Покращений рівень діяльності – це результат впровадження нової ідеї («рішення») в існуючу систему. Для цього керівник повинен володіти певними знаннями про систему, якою він управляє. У першу чергу він має розуміти які елементи системи «неправильні» і повинні бути замінені. Однак водночас має бути чітко зрозуміло які нові елементи системи повинні бути введені для заміни «неправильних». А всі інші елементи системи залишаються як є.

Теорія обмежень послідовно фокусується на п'яти кроках: знайти (вибрати) обмеження системи; вирішити, як максимально використати обмеження системи; підпорядкувати всі інші дії підприємства цьому рішенню; розширити обмеження системи; якщо обмеження усунуто, повернутися до кроку 1, але не дозволити інерції привести до виникнення обмеження системи.

У сучасних економічних умовах Теорія обмежень має прикладні рішення для підприємств різних галузей, у тому числі підприємств з виробництва харчових продуктів та напоїв, за такими ключовими напрямками:

- управління ланцюжком поставок (рітейл і дистрибуція);
- зниження надлишкових запасів,
- прискорення оборотності запасів,
- вивільнення оборотного капіталу,
- прискорення оборотності товарів дозволить знизити кредитне навантаження,
- скорочення втрачених продажів,
- зростання прибутку і поліпшення фінансових показників бізнесу.

Література

1. Власова Д.Е. Основные принципы и инструменты «теории ограничения» Э. Голдратта [Электронный ресурс] / Д.Е. Власова // Материалы IX Всероссийской конференции «Молодёжь и наука». – 2013. – Режим доступа: <http://elibr.sfu-kras.ru/handle/2311/10452>
2. Детмер У. Теория ограничений Голдратта. Системный подход к непрерывному совершенствованию / У. Детмер. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 264 с.
3. Теория ограничений и теория рачительного производства: друзья или соперники? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.classs.ru/stati/menement1/teorija.html>
4. Радчук Т. Операционная эффективность ритейла: ТОС-принципы управления ассортиментом [Электронный ресурс] / Т. Радчук. – Режим доступа: <http://my-trade-group.com/index.php/mneniya/item/1906-operatsionnaya-effektivnost-ritejla-tos-printsipy-upravleniya-assortimentom/1906-operatsionnaya-effektivnost-ritejla-tos-printsipy-upravleniya-assortimentom>

Кулаковська Т.А.

*к.е.н., доцент кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВІДМІНИ ДЕРЖАВНОГО ЦІНОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ПРОДУКТИ ХАРЧУВАННЯ

Кабінет Міністрів України затвердив пілотний проект скасування державного регулювання цін на продукти харчування, який почав діяти з 1 жовтня 2016 року і закінчиться 1 січня 2017 року. Проект постанови розроблено з метою практичного дослідження дієвості цінового регулювання, що регламентується Постановою уряду від 1996 року №1548 та подальшого прийняття рішення про доцільність такого регулювання [1].

Ціни на соціальні групи товарів в Україні регулюються з 1996 року. Державні органи могли перевіряти націнку виробників і ритейлерів на 15 найменувань продукції, серед яких молоко, овочі, макарони, хліб з пшеничного і житнього борошна, яйця, сир, варена ковбаса, соняшникова олія, вершкове масло та ін. Максимальний розмір націнки не міг перевищувати 15 % і в кожному регіоні він встановлювався окремо за рішенням місцевої влади [2].

У тестовому режимі скасування працюватиме три місяці. Пілотним проектом передбачено наступне: не будуть застосовуватися торговельні надбавки на борошно, хліб, макаронні вироби, крупи, цукор,

яловичину, свинину і м'ясо птиці, варені ковбаси, молоко, сир, сметану, вершкове масло і соняшникову олію, курячі яйця; не застосовуватимуться граничні рівні рентабельності на виробництво ряду продуктів, включаючи борошно, хліб і хлібобулочні вироби для діабетиків, а також фасування продовольчих товарів, щодо яких встановлено державне цінове регулювання; не здійснюватиметься декларування змін цін на борошно (пшеничне вищого, першого, другого сорту і житнє обдирне), гречку, свинину, яловичину, м'ясо птиці, варені ковбаси, молоко (пастеризоване, фасоване в плівку), сири, сметану, вершкове масло, курячі яйця, цукор, соняшникову олію.

На думку Уряду, усунення надмірного втручання держави в економічні процеси дозволить знизити адміністративний тиск на бізнес, сприятиме дебюрократизації економіки, дерегуляції та розвитку вільної конкуренції, яка, в свою чергу, сама забезпечить кількість, якість і справедливую ціну [3].

На думку економістів [2], ухвалення рішення про скасування державного регулювання цін на продукти харчування, викликано тим, що в сьогоdnішніх умовах воно не тільки не сприяє розвитку бізнесу та конкурентоспроможності України в цілому, а навіть суперечить покладеній меті – стримуванню зростання цін на товари, що відносяться до переліку соціально значущих. Як свідчать статистичні дані, замість того, щоб стримувати зростання цін, де діє регулювання, воно призводить до зворотного ефекту, коли ціни на продукти, які є об'єктами регулювання, ростуть швидше, ніж ціни на продукти харчування в цілому.

В умовах вільної конкуренції бізнес буде змушений пропонувати кращу ціну і для цього зовсім не потрібне втручання держави. Навпаки – таке втручання приносить тільки шкоду, воно спотворює конкуренцію, обмежує доступ на ринок, провокує зростання цін і створює можливість для зловживань [4].

Попередні прогнози експертів були сконцентровані на незначному зростанню цін на соціальні продукти. Аргументом став той факт, що підприємці вже давно знайшли способи обходити нормативи. Скажімо, на 0,1 % змінюють показник жирності молока, масла або сметани і автоматично не підпадають під державне регулювання [2].

Але сьогодні вже спостерігається значно більше зростання цін. Так, куряче філе вже виросло в ціні на 15–20 %, яйця – на 30–40 %. Сильно змінилася ціна на вершкове масло, оскільки зросла ціна молока. Зараз воно дорожчає ще й за рахунок сезонного фактора. Більшість продуктів прив'язані до курсу долара. Тому вони будуть дорожчати, що

відповідає світовим тенденціям. В таких умовах виробникам стає вигідно збільшувати експорт, для покупців це матиме негативні наслідки, особливо в короткостроковій перспективі.

В таких умовах покупці переходять на все більш дешеві продукти харчування. Прикладом є період значного подорожчання гречки, коли споживачі більше стали купувати рис, тому що ціна на нього залишалася незмінною. Але останнім часом і рис вже стає менш популярним, попитом все більше користуються макарони і дешеві крупи.

Директор Української асоціації постачальників торговельних мереж О. Дорошенко прогнозує зростання цін на продукти харчування до кінця року на 5–7 %. На його думку, скасування цінового регулювання не є доцільним саме сьогодні, тому що рівень життя населення значно погіршився. Дешеві продукти стають все більш затребуваними, а скасування на них державного регулювання призведе до зростання цін, що призведе до ще більшого зубожіння населення країни. Такі заходи доцільніше було б запровадити через декілька років, коли ситуація в країні покращиться [5].

У довгостроковій перспективі зменшення впливу на виробників з боку держави може призвести до збільшення кількості підприємств, які будуть займатися виробництвом соціального продукту. А збільшення пропозиції при незмінному рівні споживання буде впливати на ціну.

Слід також зазначити зниження продажів у гіпер- та супермаркетах. Раніше торгові об'єкти такого рівня процвітали і там були найнижчі ціни. Сьогодні спостерігається тенденція скорочення площ цих магазинів: ті, хто розвивав формати супермаркетів, переходять у формат мінімаркетів. При націнці в 10 % продавати товар в магазині практично не вигідно. Зараз майже всі мережі обслуговують валютні кредити, а реалізація соціальних груп товарів не дозволяє заробляти на покриття кредитів. Населення віддає перевагу в такій ситуації ринкам і маленьким магазинам «біля будинку» або дискаунтерам.

Крім того, торговельні мережі затиснуті між низькою купівельною спроможністю населення та постачальниками. Вони більше не диктують умови постачальникам, а починають домовлятися з ними. Велика кількість постачальників збанкрутіла, або просто закрила бізнес, тому на ринку їх стало менше. У торговій мережі зараз ціни досить високі, і постачальники можуть повноцінно торгуватися на своїх умовах.

Безумовно, цінове регулювання сильно ускладнює життя всім – як виробникам, так і рітейлерам. Але торгові мережі завжди закладуть власні витрати в ціну товару, а також зіб'ють закупівельну ціну у ви-

робника. Крім того, в асортименті мереж соціальні продукти становлять невелику частину. У всі часи мережі конкурують між собою саме за рахунок цін на соціальні продукти: вони розуміють, що можна недоотримати прибуток на дешевому продукті, щоб заробити більше на дорогому [6].

Все ж таки, основні очікування від скасування цінового регулювання полягають у підвищенні внутрішньої інвестиційної привабливості відразу декількох ринків, зниження адміністративного тиску на бізнес. Більш просте функціонування ринку допоможе уникнути можливих викривлень конкуренції, що, в свою чергу, може викликати інтерес у антимонопольного органу. Крім того, таке оздоровлення ринку через підвищення рівня конкуренції може стимулювати поліпшення якості товарів і послуг, в тому числі маркетингових. Але населенню, особливо у короткостроковій перспективі, слід готуватися на значне підвищення цін на соціальні групи товарів.

Литература

1. Госрегулирование цен на продукты питания отменяют на 3 месяца [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://112.ua/statji/svobodnyy-rynok-k-chemu-privedet-otmena-gosudarstvennogo-regulirovaniya-cen-na-produkty-pitaniya-342027.html>
2. Государственное регулирование цен на социально значимые продукты питания: удастся ли наконец побороть популизм [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://agroportal.ua/views/blogs/gosudarstvennoe-regulirovanie-tsen-na-sotsialno-znachimye-produkty-pitaniya-udastsya-li-nakonets-poborot-populizm/>
3. МЭРТ предлагает на 3–4 месяца запустить пилотный проект по отмене госрегулирования цен на продукты питания [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://interfax.com.ua/news/economic/361810.html>
4. Государство уходит из экономики, бросая людей на произвол рынка... [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://nahnews.org/936364-udar-po-yajcam-gosudarstvo-uxodit-iz-ekonomiki-brosaya-lyudej-na-proizvol-rynka/](http://nahnews.org/936364-udar-po-yajcam-gosudarstvo-uxodit-iz-ekonomiki-brosaya-lyudej-na-proizvol-rynka/http://nahnews.org/936364-udar-po-yajcam-gosudarstvo-uxodit-iz-ekonomiki-brosaya-lyudej-na-proizvol-rynka/)
5. Цены без госрегулирования. Стало известно, что подорожает с октября [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://hyser.com.ua/economics/tseny-bez-gosregulirovaniya-stalo-izvestno-cto-podorozhaet-s-oktyabrya-118848>
6. Продукты подорожают [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://biz.liga.net/ekonomika/prodovolstvie/stati/3488710-20-let-spustya-pravitelstvo-otpuskaet-tseny-na-sotsialnye-tovary.htm>

Лобоцька Л.Л.

к.т.н., доцент кафедри економіки промисловості
Одеська національна академія харчових технологій

РОЛЬ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ В УКРАЇНІ

Сільське господарство України як основа переробної промисловості і джерело харчової продукції для населення відіграє значну роль в економіці країни. В останні роки воно демонструє значні успіхи, зокрема у виробництві зернових, соняшника. Експорт зернових у 2015 р. перевищив 32 млн т, а по експорту соняшника України зайняла одне з перших місць у світі, і це результат праці сільського населення, яке на 01.01.2016 р. налічувало 13244,7 тис. осіб, або 31,1 % всього населення країни.

Аграрні підприємства країни представлені різними організаційними формами: господарськими товариствами, приватними підприємствами, кооперативами, фермерськими господарствами, державними підприємствами, підприємствами інших форм господарювання. До останньої групи належать господарства населення, або особисті селянські господарства.

За Законом України « Про особисте селянське господарство України» [1], особисте селянське господарство – це господарська діяльність, яка проводиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму. Члени особистого селянського господарства здійснюють діяльність на свій розсуд і ризик у межах встановленого правового господарського порядку, дотримуючись вимог цього Закону, законів України, інших нормативно-правових актів. Діяльність, пов'язана з веденням особистого селянського господарства, не відноситься до підприємницької діяльності.

Кількість таких господарств становить більше за 4 тис. (табл. 1), і вона поступово зменшується [2].

Дані таблиці свідчать, що у власності господарств населення знаходиться біля 10 % сільськогосподарських угідь України і обслуговують

Зміст

Берегова Т.А. АДАПТИВНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНИХ М'ЯСОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ	3
Великий П.П., Бочарова Е.В. СМЫСЛЫ ПРИРОДОПОЛЬЗОВАНИЯ САМООРГАНИЗУЮЩИХСЯ ГРУПП ЖИТЕЛЕЙ ГОРОДА	7
Дідух С.М., Кулаковська Т.А. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ ВІДМІНИ ДЕРЖАВНОГО ЦІНОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА ПРОДУКТИ ХАРЧУВАННЯ	15
Лобоцька Л.Л. РОЛЬ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЮ ПРОДУКЦІЄЮ В УКРАЇНІ	19
Мартинюк О. М. ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК РУРАЛЬНА СКЛАДОВА ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ	23
Мореханова М.Ю. МЕЖСЕМЕЙНЫЕ СЕТИ СОЦИАЛЬНОЙ ПОДДЕРЖКИ КАК ИНСТРУМЕНТ ЗАЩИТЫ ОТ СОЦИАЛЬНЫХ РИСКОВ И ОБЕСПЕЧЕНИЯ СТАБИЛЬНОСТИ ДОХОДОВ СЕЛЬСКОГО НАСЕЛЕНИЯ	26
Нечипоренко О.В. СОВРЕМЕННЫЕ РИСКИ РЕСТРУКТУРИЗАЦИИ АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ СФЕРЫ: ОТ ГЛОБАЛЬНОГО К ЛОКАЛЬНОМУ	30
Павлов О. І АГРОПРОДОВОЛЬЧА СФЕРА В СИСТЕМІ РУРАЛІСТИЧНИХ ЗНАНЬ	34
Рябоконь В. В. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ	38
Салахутдинова Р.Р., Вологжина Е.Р. РИСКИ ТАНСФОРМАЦИИ СОЦИОКУЛЬТУРНОЙ СФЕРЫ РОССИЙСКОГО СЕЛА: ОПЫТ РЕГИОНАЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ	42
Самофатова В. А. СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ	46

Наукове видання

РУРАЛІСТИЧНІ ЗАСАДИ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

Матеріали наукового колоквиуму
за міжнародною участю

6 жовтня 2016 року

Друкується в авторській редакції. Відповідальність за інформацію,
викладену в публікаціях, несуть автори